

Morgunin eftir las eg í blöðunum, at bumbuálop hevði verið um náttina; 80 vóru dripin ella særd. Seinni um dagin koyrði eg aftur til Valencia, har altjóða rithøvundastevnan skuldi verða.

RITHØVUNDA-STEVENNAN

Á húsavegggjunum í Valencia vóru uppsøg, sum søgdu frá stevnuni. Á hesum uppsøgum sást ein ungur yrkjari sita við arbeiðsborð sitt. Framman fyrri honum stóð Don Quijote teknaður við bláum. Var tað henda syndarlaga riddaran, vit skuldu samanberast við?

Spaniolar dugdu ikki at hugsa sær nakað ærumiklari. Tað var óttaloysi móti órættinum, teir sóu í lívi hansara. Teir talaðu um tað stolta Don Quijotska lyftið, sum spanska fólkið gav hvørjum øðrum, tá fasistauppreisturin brast á: hesi orðini guldu teir við blóði snum.

Tann 7. nov. í fjør tóktist støðan í Madrid ólukkulig og teir væntaðu býin at falla hvørja løtu. Henda dagin sendu spanskir bókmentamenn út eina innbjóðing til rithøvundar um allan heim um at koma á eina stevnu í Madrid. Beint soleiðis hevði Don Quijote eisini gjørt.

Stevnan varð sett á ráðhúsinum í Valencia. Ein granat var herfyri farin tvørtur ígjøgnum húsin. Marmorið var brotið burtur av heiðurstrappuni, so tú sást múrsteinin beran innanundir.

Rithøvundar úr mongum londum vóru komnir saman í veitsluhøllini, men summar

saknaði tú. Tað unga spanska skaldið Federico Garcia Lorca var ikki við. Fasistarnir drupu hann stutt eftir at uppreisturin brast á. Ramon Sender kundi heldur ikki koma, mátti krógva seg onkustaðni saman við litla soni sínum og segðist ikki orka at koma á fundin. Konu hansara og hini bæði børnini hjá honum høvdu teir skotið.

Týski rithøvundurin Gustav Regler lá á sjúkhusi við seks brotum í rygginum av tí spreingiknöttinum, sum skráðið høvðið av Lukaz, generali.

Eg hevði gleitt meg so at hitta ein ungan, ógvuliga gávaan Onglending, John Cornford, sum eg visti var í Spania, aftur. Langabbi hansara var hin tiltikni Darwin og pápin professari í grikksskum við lærda háskúlan í Cambridge. Nú frætti eg, at hann var fallin, hevði verið við í altjóða sjálvboðna herliðinum.

Men hvat er tað, eg siggi! Tað var rætt hasin gamli! Glaður situr heiðursformaðurin á stevnuni, Martin Andersen-Nexø, millum spanska forsetan og forsætisráðharran. Vangarnir og tað hvíta hárið lýsa í tí skyggjandi ljósinum frá teimum snurrandi filmsupptøkutólum.

Ludwig Renn kom eisini, hann er ein hin merkiligasti maður í okkara tíð, sum ein veldigur sorgarleikur, bygdur upp part fyr part av svárum logikki. Annars er rætta navn hansara Arnold von Golsenau. Hann er av gamlari týskari aðalsætt og var við í veraldarbardaganum sum heryvirmaður í saksisku garduni. Kriggið gjørdi hann

til friðarhugsjónarmann, og tí varð hann settur í koncentrationslegu. Hesi árin innan fyrri pikatráðin gjørdist tað honum greitt, at berur friðarviljin ikki fekk vart dreyms hansara um frið og rættvísi. Tá hann slapp útaftur, fór hann upp í spanska fólkaherin og var nú ovasti fyrri heryvirmannaráðnum hjá 11. herliðinum.

André Malraux sat ímillum fronsku umboðsnevndarlímarnar, bleikur og stækkin við hesum bráðligu herðindunum av rykkingum, sum uppímillum komu á hann. Sligin í herðunum toygdi hann seg fram yvir borðið og beit í eitt pappírsark. Hann skipaði í fjør fyrstu flogdeildina hjá spanska tjóðveldinum og luttók sjálvur sum flogskipari. Í summum av bókum hansara kanst tú lesa um nokur av teimum størstu brøgdunum, sum gjørd eru í luftini.

Á odda fyri russum var Mikhail Koltzov, speiskur rithøvundur og brennandi talsmaður fyrri Spania. Orð hansara høvdu munað, bæði umborð á kornbátunum úr Odessa og í verki umboð á teimum flogferum, sum verja Madrid.

Millum Spanjólarnar sást tað arnarkenda andlitið á Del Vayo. Hann var nú ovasti kriggkommiserur, t. v. s. mentunarligur og moralskur leiðari hjá fólkaherinum. Hann hevði ábyrgdina av, at hermenninir vóru tilvitandi menniskju, sum orkaðu at halda á, av tí at tað vóru virði, teir bardust fyrri. Mangan var neyðugt fyrst at læta teir at lesa; so liðandi víðkaðist síðani heimur teirra til at fevna um hugsjónir.

La Passionaria — Dolores Ibarri — ein av teimum stóru leiðarunum hjá fólkafrontinum er her farin út til frontin at vitja hermenninar, sum vardu Madrid

Saman við Del Vayo arbeiðdi ein heilur hópur av ungum sponskum yrkjjarum.

Har var eisini ein annar Spanjólí, José Bergamin, lítill og brennandi av anda. Hann var katolikkur, tala hansara full av sovorðnum, sum halgimenni høvdu sagt. Vit máttu, segði hann, líka sum St. Augustin kravdi tað, gera alt okkara lív til ein spurning. Ikki til eitt vandamál. Á spurningi og vandamáli var sami munur sum á avbyrging og einsemi. Hamlet gjørdi at vera ella ikki vera til eitt vandamál; hetta er máttloysið hjá tí vitborna. Men at vera ella ikki vera sterkari enn deyðin, hetta er tann svári og frændi spurningurin hjá okkara mentan.

Nógvar røður vórðu hildnar. Útlendingarnir bóru fram sína hávirðing fyrri spanska fólkastýrinum, meðan tað, sum Spanjólur sjálvir søgdu, ar merkt av stoltum einsemi. Fyri teir var tað vordíðsum at sleppa at stríðast fyrri stórum endamállum, og tað uppaftur meira, tí teir stóðu einsamallir.

LEIKUR EFTIR GARCIA LORCA

Um kveldið var hátíðarsýning í sjónleikarhúsinum, har ein leikur eftir Garcia Lorca var framfördur. Hann snúði seg um eina unga gentu, Marianu Pinedar, sum fyrri hundrað árum síðani seymaði eitt flagg til dreingin hjá sær, ein av frælsiskappunum í Andalusia. Hon varð handtíkin og til endans tikin av døgum í Granada, — sama býnum, har rithøvundurin í fjør varð skotin av fasistum.

Seinasti partur fór fram í einum kleystri, har tjúgu hvíttklæddar nunnur fylgdu Marianu á avrættingarstaðið. Tá tjaldið fór niður og fagnaðurin dundi, komu nunnurnar gangandi í fylking og heilsaðu okkum við heilsanini hjá fólkafrontinum, tann hevjaði knýtti nevin: Salud!

Klokkan hálvum tvey endaði framførsan. Úti í forhøllini hitti eg eitt ungt

spanskt tónaskald. Hann leiddi hin seks ára gamla sonin hjá sær.

— Er hann so seint uppi? spurdi eg.

— Ja, svaraði pápin. — Eg havi hann altíð við mær. Her kann so mangt henda, og so eru vit ið hvussu er saman báðir.

ILLA VARDU VIT MENTANINA

Ein kensla av skomm fylti meg. Vit høvdu grýtt ábyrgdina yvir á teir. Illa høvdu vit við orðum og tonkum okkara vart mentanina. Okkara hugflog skuldi vera okkara eyðkenni, men illa var avstaðfarið av okkum. Ein lítill servera fyrri tey fáu var mentanin vordin í okkara hondum. Vit høvdu hópáð aftur eftir hæli fyrri tí ræðuliga valdi, sum órætturin hevði á jørðini. Vit høvdu við orðum okkara ikki megnað at rokkið út til tey kúgaðu í okkara egnu londum. Tær myrku, tallessu miljónirnar av mannaættini kendu vit ikki. Men nú jørðin skalv í blindum hatri, grimd og kvøl søgdu vit, at mentanin var í vanda. Hvør mentan?

MAMITA MIA

Um kveldið var veitsla á gistingarhúsinum. Nakrir ungir spanskir rithøvundar, sum vóru komnir beinleiðis frá frontinum at luttaka á stevnuni, flyktust uttan um klaverið. Ein teirra spældi og reiv allar hinar við sær við sínum eggjandi rhumbaløgum og allir sungu við hesar logandi frælsissangirnar. Men mest sungu teir um mamita mia, mína lítlu mammu. Hvør maður yrkti upp á standandi fót eitt nýtt orindi, villari og villari søgdu teir henni frá øllum teimum brúgvunum, teir høvdu vart og býnum, teir høvdu tikið. Klaverspælarin høgdi í tangentarnar, hinri lógu fram á klaverið og skóru fagnandi útúr, hvørja ferð niðurlagið kom fyrri: mamita mia, mamita mia.

Framhald

Tiltikna fotomyndin, sum Robert Capa tók av einum stjórnarhermanni í deyðastundini